

Posudzovanie rizík pri práci

Harmonizáciou legislatívy Európskej únie sa dostal do nášho právneho systému aj nový prístup k riešeniu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Jedným zo základných princípov tohto prístupu je zásada, že pre dosiahnutie dobrej úrovne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci nestačí dodržiavať iba bezpečnostné predpisy, ale je nutné zaviesť aktívnu prevenciu do organizácie práce a pracovných podmienok. Je nutné aj nad rámec predpisov posudzovať, čo môže ohroziť ľudí pri práci, **je nutné posudzovať riziká**. Podľa ich výsledkov potom rozhodovať o opatreniach ktoré tieto riziká budú eliminovať či už budú opatrenia technického charakteru, alebo poskytnutím osobných ochranných pracovných prostriedkov pre zamestnancov tej ktorej pracovnej činnosti.

Čo je to posudzovanie rizík ?

Posudzovanie rizík je v podstate systematické preverenie toho, čo môže ľuďom ublížiť, alebo spôsobiť nežiadúcu udalosť a zváženie, či sú súčasné bezpečnostné opatrenia dostatočné.

Čo je riziko ?

Riziko pri práci je vyjadrením pravdepodobnosti a závažnosti zranenia , alebo ochorenia pôsobením nebezpečenstva.

Čo je nebezpečenstvo a ohrozenie ?

Nebezpečenstvo je čokoľvek, čo má potenciálnu schopnosť spôsobiť ujmu, poškodenie. Nebezpečenstvo môže pôsobiť na ľudí, majetok a procesy a spôsobiť úraz, ochorenie, straty vo výrobe, poškodenie strojov, atď.

Prečo posudzovať riziká ?

Hlavným cieľom posudzovania rizík pri práci je ochrana zdravia a bezpečnosti zamestnancov. Posudzovanie rizík pomáha minimalizovať možné poškodenie zamestnancov, alebo životného prostredia zavineného pracovnou činnosťou. Posudzovanie rizika pomáha taktiež pri udržaní konkurencie schopnosti a podávaní efektívnych výkonov v spoločnosti.

Podľa platnej legislatívy majú všetci zamestnanci právo aktívne sa podieľať na pravidelnom posudzovaní rizík pri práci.

Jednou z príčin nedostatočného uplatňovania posudzovania rizík v praxi je aj zbytočný rešpekt k samotnej procedúre. Mnohí vidia v posudzovaní rizík zložitú vedu a neodvážia sa sami logicky, „ prostým sedliackym rozumom “ posúdiť, čo môže ľuďom ublížiť. Posudzovanie rizík môže zvládnuť každý zamestnanec na svojom úseku aj sám už aj z toho dôvodu, že svoje pracovisko dobre pozná a prežije na ňom minimálne jednu tretinu dňa. Posudzovanie rizík je aj akousi filozofiou, prístupom, ktorý je potrebné zaviesť v spoločnosti, aby všetci zamestnanci boli zainteresovaní na odhaľovaní toho, čo môže spôsobiť nežiadúcu udalosť. Na to je potrebné hlbšie preštudovať teóriu posudzovania rizík.

Ako treba posudzovať riziká ?

Riziká na pracovisku sa môžu posudzovať podľa nasledovných krokov.

- 1) Zbieranie informácií
- 2) Identifikovanie nebezpečenstiev a ohrození
- 3) Posúdenie rizík vyplývajúcich z ohrození
- 4) Plánovanie postupu na odstránenie, alebo obmedzenie rizík. Opakovanie ich posúdenia.
- 5) Dokumentovanie posudzovania rizík

1) Zbieranie informácií a aké informácie zbierať.

- lokalizácia pracoviska, alebo vykonávanej práce
- kto na pracovisku pracuje, treba venovať osobitnú pozornosť tým, na ktorých nebezpečenstvo môže pôsobiť nepriaznivejšie ako na iných, ako sú napríklad tehotné ženy, mladiství zamestnanci, alebo zamestnanci so zdravotným postihnutím. Treba pamätať tiež na zamestnancov so skráteným úväzkom, dodávateľov a pod.,
- používané pracovné zariadenia , materiály a činnosti
- vykonávané pracovné úlohy napr. ako, prípadne ako dlho sa majú vykonávať
- ohrozenia, ktoré už boli identifikované a ich zdroje
- možné následky existujúcich ohrození
- použité ochranné opatrenia
- úrazy, choroby z povolania a iné prípady ochorenia, ktoré boli zaznamenané
- právne a iné požiadavky vzťahujúce sa na pracovisko

1.1 Ako tieto informácie získať ?

- z technickej dokumentácie zariadení, materiálov a látok, ktoré sa používajú na pracovisku
- z technologických postupov a pracovných manuálov
- z výsledkov meraní škodlivých, alebo nebezpečných a obťažujúcich faktorov na danom pracovisku
- zo záznamov z pracovných úrazov a chorôb z povolania
- zo špecifikácií vlastností chemických látok
- z právnych predpisov a technických noriem
- z odbornej a technickej literatúry
- pozorovaním pracovného prostredia
- pozorovaním vykonávanej práce na pracovisku
- pozorovaním vykonávanej práce mimo pracoviska
- pohovormi so zamestnancami
- pozorovaním vonkajších faktorov, ktoré môžu mať vplyv na pracovisko napr. počasie .

2) Identifikovanie nebezpečenstiev a ohrození.

Na identifikáciu nebezpečenstiev a ohrození na pracovisku môžeme použiť univerzálny kontrolný zoznam nebezpečenstiev. Na jednotlivých pracoviskách je však potrebné individuálne vychádzať z reality prostredia a taktiež z pracovných činností toho ktorého pracoviska. Pri vyhodnocovaní si evidujte pri každom druhu nebezpečenstva či toto nebezpečenstvo je, alebo nie je aby ste mali prehľad napríklad hodnotením „áno“ alebo „nie“.

Univerzálny zoznam nebezpečenstiev :

- nerovné a šmyklivé povrchy, ktoré môžu spôsobiť pošmyknutie, zakopnutie, pád a pod.
- pohyblivé dopravné prostriedky a stroje
- pohyblivé časti strojov
- objekty a časti s nebezpečným povrchom (ostré, drsné a pod.)
- horúce a chladné povrchy, materiály, atď.
- pracoviská vo výške a miesta výstupu s možnosťou pádu z výšky
- ručné nástroje
- vysoký tlak
- elektrické inštalácie a zariadenia
- možnosť vzniku požiaru
- možnosť vzniku výbuchu
- chemické látky vrátane prachu v ovzduší
- hluk
- vibrácie rúk
- vibrácie celého tela
- osvetlenie
- UV žiarenie, infražiarenie, laserové žiarenie, mikrovlnné žiarenie
- elektromagnetické polia
- horúce a studené klimatické prostredie
- zdvíhanie a manipulácia s bremenami
- práca v nepriaznivej polohe
- biologické nebezpečenstvo (vírusy, parazity, plesne, baktérie)
- stres, násilie, obťažovanie (mobbing)

3) Posúdenie rizík vyplývajúcich z ohrození.

Uvážlivo rozhodnite, či je riziko malé, stredné, alebo veľké, berúc pritom do úvahy pravdepodobnosť a závažnosť poškodenia, ktoré dané nebezpečenstvo môže spôsobiť.

- vysoko nepravdepodobné , nemalo by sa udiť počas pracovnej kariéry zamestnanca
- pravdepodobné nebezpečenstvo, môže sa udiť iba zriedka počas pracovnej kariéry
- vysoko pravdepodobné, môže sa udiť často počas pracovnej kariéry
- mierne poškodenie, napríklad úrazy, alebo ochorenia, ktoré nespôsobili dlhotrvajúce ťažkosti ako sú drobné poranenia, podráždenie oka, bolesti hlavy a pod.
- stredné poškodenie, úrazy, alebo ochorenia spôsobujúce mierne, ale dlhšie trvajúce alebo opätovne opakované ťažkosti ako napríklad vážnejšie rany, jednoduché zlomeniny, popáleniny 2. Stupňa na obmedzenom povrchu tela, kožné alergie a pod.
- extrémne poškodenie, úrazy, alebo ochorenia spôsobujúce vážne a permanentné ťažkosti alebo smrť ako napríklad amputácie, závažné a viacnásobné zlomeniny vedúce k postihnutiu, rakovina, popáleniny 2. a 3. Stupňa na veľkej časti povrchu tela a pod.

Je potrebné rozhodnúť či je riziko akceptovateľné, alebo neakceptovateľné vo všeobecnosti platí, že veľké riziko je neakceptovateľné a malé a stredné je akceptovateľné.

Ak nie sú splnené právne požiadavky, potom riziko nie je akceptovateľné.

Posudzovanie rizík by sa malo vždy vykonávať za aktívneho zapojenia zamestnancov a je potrebné brať do úvahy pohlavie, vek a tiež zdravie zamestnanca, ktorého sa konkrétne posudzovanie týka.

4. Plánovanie postupu na odstránenie, alebo obmedzenie rizík.

- ak je riziko veľké a hodnotené ako neakceptovateľné, opatrenia na jeho zníženie musia byť vykonané ihneď
- ak je riziko stredné a je posúdené ako akceptovateľné, je doporučené naplánovať opatrenia na zníženie úrovne rizika
- ak je riziko malé a je posúdené ako akceptovateľné, je potrebné sa uistiť, že aj naďalej zostane na takej istej nízkej úrovni

Pri prijímaní preventívnych a ochranných opatrení má byť uplatnené nasledovné poradie priorít :

- odstránenie nebezpečenstva / rizika
- minimalizovanie nebezpečenstva / rizika použitím organizačných opatrení
- minimalizovanie nebezpečenstva / rizika použitím opatrení kolektívneho zabezpečenia
- znížiť riziko použitím zodpovedajúcich osobných ochranných pracovných prostriedkov

5. Dokumentovanie posudzovania rizík.

Pri zdokumentovaní celého procesu hodnotenia nebezpečenstiev /rizík v pracovnom procese je potrebné sa držať nasledovných krokov :

- názov a adresa spoločnosti
- názov pracoviska na ktorom bolo vykonávané posudzovanie rizík
- mená osôb pracujúcich na pracovisku
- dátum posudzovania pracoviska
- kto posúdenie vykonal
- identifikované nebezpečenstvá na danom pracovisku
- výsledok posúdenia rizika (vysoké, neakceptovateľné a pod.)
- použité preventívne opatrenia
- plánované opatrenia na celkové zníženie rizika
- určenie lehoty na opakovanú kontrolu

Príklady ohrození pri identifikácii rizík na pracoviskách :

1) Administratívne pracoviská

- má podlaha vhodné pokrytie, napr. bez dier a prekážok
- je na pracovisku vhodná mikroklima, napr. teplota, slnečné žiarenie, vlhkosť
- sú rozmery miestnosti vhodné vzhľadom na počet zamestnancov a zodpovedajú legislatíve
- je v miestnosti prirodzené osvetlenie
- sú okná vybavené zatemnením pre používanie zobrazovacích jednotiek
- spôsobujú rôzne zdroje svetelné odrazy na obrazovky počítačov
- ruší nejaký hluk pozornosť a verbálnu komunikáciu
- prekážajú káble a vedenia voľnému pohybu tým, že ležia na podlahe, alebo v priestore
- je budova správne čistená a udržiavaná
- je dostupná lekárnička prvej pomoci
- sú únikové cesty a núdzové východy správne označené a voľné
- sú stoličky stabilné a ergonomicky vhodné
- majú stoličky primeranú výšku alebo sú ľahko nastaviteľné
- je nastaviteľná výška chrbta stoličky
- v prípade potreby je k dispozícii opierka ramena
- v prípade potreby je k dispozícii opierka chodidiel
- je stôl v takej výške, aby umožňoval ľahkú pohyblivosť nôh
- sú obrazy zo zobrazovacích jednotiek bez kmitania
- dajú sa zobrazovacie jednotky premiestňovať podľa potreby
- je dodržaná vzdialenosť 50 – 80 cm medzi očami a obrazovkou
- nepôsobia na obrazovku rušivé svetelné reflexy
- je klávesnica vhodne umiestnená
- je dostatočný priestor medzi klávesnicou a myšou
- je povrch klávesnice matný, aby neodrážal svetlo
- sú symboly na klávesnici jasne rozlíšiteľné a pre obsluhu dobre čitateľné
- v prípade dlhodobej práce pred obrazovkou majú zamestnanci možnosť prestávok
- môžu zamestnanci zmeniť typ práce pri dlhodobej práci pred obrazovkou
- dostávajú zamestnanci rôznorodé úlohy
- sú zamestnanci pod nadmerným pracovným tlakom
- sú zamestnanci vystavení nadmernému psychickému zaťaženiu
- absolvovali zamestnanci výcvik, konzultácie a boli im poskytnuté informácie skôr než boli zaradení na konkrétne pracovné miesto
- je venovaná pozornosť informáciám zamestnancov, ak sa sťažujú na problémy so zrakom
- je systematicky sledovaný stav zraku zamestnancov v zmysle platnej národnej legislatívy
- ak sa zamestnanec sťažuje na svalovo-pohybové problémy (krk, chrbát, ramená, nohy)
je vykonané ergonomické posúdenie jeho pracoviska

2) Stavebné práce.

- môžu sa zamestnanci bezpečne dostať na pracovisko
- sú vstupy na pracovisko zabezpečené pred vstupom nepovolaných osôb
- sú dopravné cesty voľne prejazdné a osvetlené
- sú vozidlá vybavené akustickou výstrahou pri cúvaní
- je pracovisko prehľadne usporiadané
- je pracovisko dobre osvetlené
- sú na pracovisku správne bezpečnostné označenia
- sú na pracovisku dostatočné zariadenia pre osobnú pohodu zamestnancov, napr. umývárne, prezličky, oddychové miestnosti
- je pre zamestnancov zabezpečené stravovanie
- je pracovisko vybavené prostriedkami prvej pomoci
- sú zamestnanci vyškolení v bezpečnej manipulácii
- sú k dispozícii vhodné zdvíhacie zariadenia a pomôcky pre manipuláciu s ťažkými bremenami
- sú na pracovisku definované systematické bezpečnostné inštrukcie ohľadom elektrických vedení
- je zabezpečená pravidelná údržba a kontrola elektrických zariadení na pracovisku
- je práca s lešeniami zverená osobám s odbornou spôsobilosťou
- sú lešenia periodicky kontrolované
- je šírka pracovného priestoru na lešení vždy väčšia než minimum (60 cm)
- sú zdvíhacie zariadenia a výťahy správne inštalované a pravidelne kontrolované
- používajú zamestnanci správne zaistovacie prostriedky pri práci vo výškach v súlade s platnou bezpečnostnou legislatívou
- sú vykonané opatrenia na zabránenie pádu osôb a predmetov
- sú všetci zamestnanci na stavenisku vybavení správnymi OOPP
- sú vykonané preventívne opatrenia na zníženie rizika vystavenia zamestnancov pôsobeniu prachu (napr. z dreva, cementu)
- sú prijaté opatrenia na zníženie škodlivých vplyvov hluku a vibrácií
- sú stroje a zariadenia udržiavané v bezpečnom stave
- sú funkčné zvukové výstražné signály na strojoch
- sú pri výkopoch vykonané bezpečnostné opatrenia na zabránenie zrútenia sa ich stien
- sú vodiči a obsluha strojov správne vycvičení na vykonávanie svojej práce
- sú všetkým zamestnancom poskytnuté bezpečnostné inštrukcie o potenciálnych rizikách

3) Elektrická inštalácia a elektrovybavenie

- sú bezpečnostné zariadenia a vypínače na mieste a fungujú správne
- je niekde poškodená izolácia
- sú niekde poškodené elektrické rozvodné skrine alebo nie sú chránené pred neoprávneným vniknutím
- sú niekde elektrické rozvodné skrine bez označenia podľa IEC
- sú niekde poškodené zásuvky alebo objímky
- existuje možnosť nesprávneho použitia elektrického vybavenia
- je možný kontakt s elektrickým zariadením s vlhkými rukami alebo vo vlhkom oblečení
- je možné pracovať v nebezpečnej blízkosti elektrických zariadení
- sú nejaké živé časti v blízkosti pracovných oblastí
- sú niektoré vodivé časti nechránené alebo neuzemnené
- je možnosť vzniku elektrostatických nábojov

4) Osvetlenie

- je osvetlenie pracoviska dostatočné vzhľadom na efektívne a presné plnenie pracovných úloh
- sú niektoré pracovné oblasti zatienené tak, že negatívne ovplyvňujú prácu
- je osvetlenie chodieb, schodísk a pod. oblastí také, že umožňuje bezpečný pohyb a identifikáciu prekážok
- sú zaznamenané pravidelne sa opakujúce sťažnosti zamestnancov na nevhodné osvetlenia pracoviska
- existujú v zornom poli nadmerné kontrasty, ktoré zhoršujú vizuálne vnímanie a môžu spôsobiť poškodenie zraku
- vznikajú na niektorých miestach svetelné odrazy
- sú veľké rozdiely v osvetlení pracoviska, ktoré môžu dlhodobo spôsobovať zrakový stres
- sú zachované pôvodné farebné odtiene aj pri umelom osvetlení
- sú bezpečnostné zafarbenia rozoznateľné pri existujúcom umelom osvetlení
- môžu blikajúce svetlá obťažovať zamestnancov
- sú rotujúce časti strojov vnímané ako nehybné pri umelom osvetlení

5) Pohybujúce sa časti strojov

- existujú nejaké nechránené pohybujúce sa časti strojov
- chránia dostatočne ochranné zariadenia ruky, ramená a iné časti tela zamestnancov pred kontaktom s nebezpečnými pohybujúcimi sa časťami
- sú všetky ochranné kryty strojov pevne uchytené a nie ľahko odstrániteľné
- môže spadnúť nejaký predmet na pohybujúcu sa časť stroja
- môže byť stroj mastený bez odstránenia ochranných krytov
- je možné odstrániť ochranné kryty bez zastavenia pohybu stroja
- existujú na stroji nejaké nechránené ozubené kolesá, reťazové kolesá, bubny alebo zotrvačníky
- sú nejaké remeňové alebo reťazové prevody nechránené
- je pre obsluhu ľahké dosiahnuť na vypínače ZAPNI a VYPNI
- jeden vypínač slúži viacerým operátorom

6) Podlahy

- sú na podlahách oblasti s nerovnosťami, poškodeným povrchom, diery a pod.
- sú niekedy podlahy klzké, napr. po umytí, rozliati kvapalín, od dažďa alebo sú zaprášené v dôsledku pracovných procesov
- vyskytujú sa na podlahe prahy alebo iné zmeny úrovne
- sú na podlahe natiiahnuté káble
- môžu zamestnanci spadnúť alebo sa šmyknúť v dôsledku nevhodnej obuvi
- sú podlahy udržiavané v čistote
- sú nejaké prekážky alebo zavádzajúce objekty ponechané v okolí pracovných priestorov
- sú neodstránené prekážky označené
- sú dopravné cesty správne označené
- je zabezpečené vhodné osvetlenie podláh a dopravných ciest

7) Autoopravovne a garáže

- sú ploché povrchy pravidelne čistené
- sú pracovníci povinní udržiavať čistotu na pracovisku
- sú povrchy odolné voči používaným chemickým látkam ako napr. olej, nafta, petrolej
- je olej uskladňovaný v správnych nádobách
- sú schody do montážnej jamy z protišmykového materiálu
- nosia zamestnanci protišmykovú obuv
- je zamestnancom zdôrazňovaný zákaz vstupu pod zdvíhané vozidlo
- je montážna jama na ktorej sa nepracuje zakrytá
- je montážna jama vhodne označená
- nepracujú zamestnanci v stiesnených priestoroch
- má pracovné náradie svoje stále miesto
- sú vyznačené trasy vstupu vozidiel na servisné stanovištia
- sú prijaté opatrenia na zabránenie úrazom pri fyzických prácach, napr. zvaraní, brúsení, natieraní a pod.
- sú stanovené bezpečnostné predpisy pre montážne práce
- sú stanovené bezpečnostné predpisy pre práce so zásobníkmi paliva
- sú prijaté opatrenia na zabránenie pádu predmetov z vozidla, napr. keď je vozidlo zdvihnuté, alebo sa pracuje okolo neho
- dajú sa zafixovať garážové dvere proti samovoľnému zavretiu
- je osvetlenie montážnej jamy vyhovujúce vzhľadom na vykonávaný druh montážnych a servisných prác
- je zabezpečená vhodná teplota na pracovisku v zime aj v lete
- je montážna jama dostatočne vetraná
- sú zamestnanci oboznámení s bezpečnostnými predpismi a sú správne vyškolení na plnenie svojich pracovných úloh